

КАНІБАЛІЗМ ПТИЦІ ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА**І.С. ЛЕВЧЕНКО**, здобувач* третього (освітньо-наукового) рівня**О.І. ЛЮБЕНКО**, кандидат сільськогосподарських наук,

доцент кафедри технології виробництва продукції тваринництва

Херсонський державний аграрно-економічний університет

E-mail: levchenkoj500@gmail.com, lubasha21678@gmail.com

<https://doi.org/10.31548/dopovidi2020.03.011>

***Анотація.** У статті проаналізовані основні причини та методи профілактики канібалізму птахиці. Канібалізм завдає значних економічних збитків птахівничим підприємствам, адже його прояви не залежать від кількості, виду птахиці та умов утримання. Наднормативна щільність посадки, зміна ієрархічної структури в групі, підсаджування нових особин, відхилення від нормативних показників мікроклімату, інтенсивності освітлення є першопричинами виникнення канібалізму. Спочатку птахиця відчуває дискомфорт, який переростає в занепокоєння, агресію, істерію, а згодом – в розкльовування та вищипування пір'я. Велику увагу виробники приділяють нетрадиційним кормовим добавкам природного походження. Результати проведених наукових досліджень показали, що зміна щільності посадки і включення в комбікорм птахиці піддослідних груп 5 г/гол. ракушняку дало змогу підвищити продуктивність та позитивно вплинуло на якісний склад яєць. В другій дослідній групі продуктивність становила 1428 шт., що на 138 шт. більше першої дослідної та на 309 шт. – контрольної групи. Клінічний огляд в кінці досліджень показав, що у деяких курей другої дослідної групи покращився зовнішній вигляд, відновилося втрачене пір'я, з'явився блискучий пух. Встановлено, що ракушняк в раціоні задовольняє потребу курей в рефлексі клювання та створює ефект додаткової «зайнятості». Такий профілактичний захід сприяє нормалізації загального стану курей, зниженню агресії, істерії, канібалізму та підвищення збереженості птахиці.*

***Ключові слова:** птахівництво, канібалізм, агресивна поведінка, щільність посадки, годівля.*

Актуальність. Канібалізмом називають схильність птахів до розкльовування інших особин. Легка форма канібалізму проявляється у вищипуванні, поїданні пір'я, яєць; тяжка форма – розкльовування шкіри, очей, клоаки; клінічно виражена форма практично не лікується,

оскільки отримані травми несумісні з життям.

Сьогодні канібалізм птахиці широко поширений у всіх країнах світу, а найчастіше зустрічається в господарствах, де порушуються зоотехнічні норми годівлі та утримання. Тому, канібалізм – не

* Науковий керівник - кандидат сільськогосподарських наук О. І. Любенко.

Левченко І. С., Любенко О. І.

лише хвороба, а і реакція на умови утримання та годівлю [2, с. 813].

Проблема канібалізму особливо актуальна, коли одночасно використовуються інтенсивні технології утримання та високопродуктивні кроси яєчного напрямку продуктивності, від канібалізму може загинути 30 і більше відсотків від усього поголів'я птиці в стаді. Канібалізм завдає значних економічних збитків птахівничим підприємствам, адже проявляється не залежно від кількості, виду птиці та умов утримання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вітчизняні та зарубіжні вчені доводять, що вивчення особливостей поведінки птиці дозволяють створити такі умови утримання, які сприяють більш повному використанню їх продуктивності і зниженню витрат на виробництво продукції [1, с. 48; 7, с. 20; 8, с. 2].

У своїй роботі В. І. Фисинін [16, с. 273] охарактеризував найбільш поширені типи канібалізму курей різного ступеня: від розкльовування окремих ділянок тіла до обскубування пір'я. Розкльовування ніг найчастіше зустрічається при недостатньому фронті годівлі, високо розташованих напувалках, наявності в групі великої кількості агресивних курей, які не дають можливості іншим споживати корм в достатній кількості. Розкльовування ший та голови

найчастіше зустрічається в період встановлення ієрархії в групі. Домінуюче, агресивне поголів'я курей обскубує пір'я у слабких, що призводить до травм гребня і сережок, провокують розкльовування.

За результатами досліджень провідних вчених визначені основні причини та фактори, які сприяють виникненню явища канібалізму птиці, їх можна розділити на декілька груп.

Технологічні фактори: наднормативна щільність посадки, зменшення площі утримання; зміна ієрархічної структури в групі, підсаджування нових особин; відхилення від нормативних показників мікроклімату та порушення зоогігієнічних нормативів утримання; удари, гучні звуки, різкі рухи обслуговуючого персоналу і ін. [3, с. 38; 11, с. 201].

Кормові фактори: нестача корму і води, малий фронт годівлі, незбалансовані раціони, часті, різкі зміни годівлі; порушення білкового обміну (гострий дефіцит білку або переогодовування птиці білками тваринного походження); дефіцит або дисбаланс незамінних амінокислот і протеїну; мікотоксичні ураження кормів; нестача вітамінів А, В, D, Е, кальцію і мікроелементів та ін. [9, с. 20; 10, с. 23].

Генетичні фактори: вважається, що кури з коричневим оперенням генетично менш схильні до розкльовування, ніж білі кроси. Разом

Левченко І. С., Любенко О. І.

з тим, найбільший прояв канібалізму відмічається у птиці яєчних та м'ясо-яєчних порід [15, с. 189].

Ветеринарно-санітарні фактори: хвороби птиці, механічні пошкодження тіла, ураження кліщами, вошами, паразитами; наявність в групі ослаблених, хворих курей та ін. [12, с. 148; 15, с. 188].

Найефективнішим методом боротьби з канібалізмом птиці вважається «дебікування» – (від лат. «De» - видалення і англ. «Beak» - дзьоб) - видалення частини дзьоба у сільськогосподарської птиці. Обрізають верхню і нижню частину дзьоба тільки за допомогою дебікера, оснащеного розпеченим ножом, або ножицями з подальшим припіканням місця зрізу [13, с. 10]. Такий метод, крім зниження канібалізму та розкльовування птиці, зумовлює економію корму, зменшує бій яєць, знижує збудженість курей. Доведено, що збереженість поголів'я курей яєчних кросів після дебікування зростає на 17 % [2, с. 819].

Недоліками дебікування вважається: значні економічні витрати на обладнання та підготовку відповідних фахівців, високий ризик кровотечі, інфекційного зараження, стрес, больовий синдром, неправильна технологія виконання роботи та ін. Видалення частини дзьоба викликає анатомічні, фізіологічні зміни та нові поведінкові реакції [8, с.3; 13, с.12].

Тому метою дослідження було проаналізувати основні причини виникнення канібалізму курей-несучок в умовах промислового утримання та знайти нові ефективні та маловитратні способи його профілактики.

Матеріал і методи досліджень. Дослідження проводилися в умовах філії «Снігурівська птахофабрика» ПНВК «Інтербізнес» на поголів'ї курей-несучок промислового стада кросу Ломанн білий з 48 до 52 тижнів продуктивного періоду. У процесі дослідження було вивчено умови утримання і годівлю курей, інтенсивність несучості відповідно до фази продуктивного періоду та проведено клінічний огляд птиці.

Аналіз технології промислового виробництва яєць в господарстві показав, що умови утримання та параметри мікроклімату в приміщенні відповідають нормативам інструкції з використання кросу Ломанн білий. Однак, як і у попередньому технологічному циклі, відмічалися ознаки підвищеної агресії курей, розкльовування і вищипування пера, випадки канібалізму.

Клінічний огляд показав, що птиця, в основному, була активна, рухлива, з гладеньким, білим оперенням, рожевим гребнем і борідкою. Добре споживала корм і воду. Близько 35 % поголів'я проявляли ознаки збудження і занепокоєно реагували на зовнішні подразники, особливо на появу

Левченко І. С., Любенко О. І.

обслуговуючого персоналу біля кліткової батареї. Деякі особини пригнічено стояли в глибині клітки, мали скуйовджене, забруднене або злипле пір'я, сухий шкіряний покрив та були меншої живої маси.

Із загальної кількості курей, які знаходилися в стані підвищеної збудженості та істерії, близько 6 % проявляли агресію по відношенню до інших особин в клітці. Істерія та панічна реакція курей проявлялася також гучною вокалізацією у відповідь на будь-який подразник: різкий рух, звук, поява людини, стрибки інших особин. Спостереження за поведінкою курей показали, що панічна реакція найперше виникала у птиці з дефектами пір'яного покриву та малою живою масою. Близько 10 % курей мали на тілі ділянки з вищипаним пір'ям (здебільшого в області голови, шиї, на спині, крилах), які частково були вкриті синцями та крововиливами, відмічалось незначне скупчення курей в клітках.

З метою профілактики канібалізму та розкльовування у господарстві було апробовано декілька схем. Курей-несучок, однакових за віком, живою масою,

продуктивністю і загальним розвитком, методом випадкової вибірки розподілили на три групи: дві дослідні і контрольна група. Різниця за показниками живої маси та продуктивності на початку досліджень не перевищувала 2 %. Всі групи були розміщені рівномірно на всіх 6-ти ярусних кліткової батареї «Агромаш-ІФ», з дотриманням всіх технологічних параметрів утримання, рекомендованих для даного кросу.

Курей годували повнораціонними комбікорми, збалансованими за поживними речовинами, які передбачені рекомендаційними нормами для відповідного кросу. Аналіз хімічного складу та поживності повнораціонних комбікормів, свідчить про те, що вони повністю забезпечували птицю енергією, поживними та біологічно активними речовинами.

Для першої дослідної групи, як профілактичний захід, було застосовано збільшення щільності посадки курей у клітках. У другій дослідній групі використовували комплексний підхід – збільшення щільності посадки та щоденне введення в раціон ракушняку (табл. 1).

1. Загальна схема проведених досліджень

Група	Кількість курей у групі	Умови проведення дослідів
Контрольна	60	Повнораціонний комбікорм, 8 гол в клітці, щільність посадки 450 см ² /гол
I дослідна	60	Повнораціонний комбікорм, 6 гол в клітці, щільність посадки 600 см ² /гол
II дослідна	60	Повнораціонний комбікорм, 6 гол в клітці, щільність посадки 600 см ² /гол + 5 г/гол ракушняку

Результати дослідження та їх обговорення. Високопродуктивні кроси птиці характеризуються підвищеною чутливістю до дії зовнішніх подразників, внаслідок чого проявляється агресивність, розкльовування і канібалізм. Підвищення агресивності, як правило, виражається в збільшенні випадків переслідування слабких особин, поїдання пір'я, розкльовування, прояв стереотипної поведінки (автоматичне повторення однакових рухів) [6, с. 264].

Агресивне розкльовування найчастіше проявляється в період встановлення ієрархії в групі. Встановлено, що основною причиною канібалізму та розкльовування птиці є її фізіологічний стан і рівень нейрогуморальної системи, який характеризується відчуттям страху в окремих курей. Поява нових особин в клітці або переуцілювання стада може стати причиною нервового збудження, стресу, істерії, викликати стан фрустрації птиці [4, с. 201].

Підвищення щільності посадки птиці в клітках є одним із способів зменшити інвестиційну вартість виробництва яєць. Це дозволяє більш раціонально використовувати приміщення для утримання птиці в господарстві. Проте, з іншого боку, зменшення доступної площі клітки на одну курку-несучку чинить негативний вплив на поведінку і продуктивні показники птиці.

Наднормативна щільність посадки курей має гнітючий вплив на ріст, розвиток, продуктивність птиці та слугує основною причиною виникнення істерії у курей. Поведінка птиці більш чутлива до зміни щільності посадки, ніж її фізіологічна система організму. Тому такий практичний підхід може стати причиною зниження прибутку від виробництва яєць [5, 454-458].

У забезпеченні нормального функціонування організму важливу роль відіграє мінеральне забезпечення, основним показником якого є обмін кальцію. В організмі яєчних курей-несучок кальцієвий метаболізм проходить значно швидше. Кальцій бере участь в формуванні кісткової тканини та яєчної шкаралупи.

Для забезпечення повноцінної годівлі птиці важливу роль відіграють кормові добавки, які допомагають підтримувати продуктивність на високому рівні та запобігати прояву стресу. Велику зацікавленість науковців, виробників викликають нетрадиційні кормові добавки природного походження [16, с. 271].

Ракушняк або кормова черепашка (морська, річкова) – цінне джерело мінеральних речовин для птиці (кальцію, йоду і магнію). Нестача таких елементів негативно впливає на організм птиці, викликає канібалізм, хвороби опорно-рухового апарату, проблеми з обміном речовин, зниження живої маси, несучості та

Левченко І. С., Любенко О. І.

якості яєць. Вміст кальцію в ракушняку досягає 37-40 % [14, с. 167].

Результати проведених досліджень показали, що на початку досліду жива маса курей контрольної

та дослідних груп практично не відрізнялася і становила 1680-1700 г. На кінець експерименту найвищу живу масу (1805 г) мали кури другої дослідної групи (табл. 2).

2. Продуктивні показники дослідного поголів'я

Показник	Група		
	Контрольна	I дослідна	II дослідна
Поголів'я курей на початку досліду, гол	60	60	60
Поголів'я курей в кінці досліду, гол	57	58	59
Збереженість, %	95	97	98
Жива маса на початку досліду, г	1680	1700	1690
Жива маса в кінці досліду, г	1696	1730	1805
Отримано яєць, шт.	1119	1290	1428
Середня маса одного яйця на початку досліду, г	60,4	60,2	60,6
Середня маса одного яйця в кінці досліду, г	60,6	61,0	62,7
Несучість на середню несучку, шт.	19,1	21,9	24,0
Витрати корму, г/гол/день	103	115	109

Додавання ракушняку сприяло кращому засвоєнню основного корму. Дрібні черепашкові фракції (1,5-3,5 мм) стимулюють роботу шлунково-кишкового тракту і підвищують виділення шлункового соку. Жива маса курей контрольної та першої дослідної груп в кінці експерименту практично не відрізнялася (1696-1730 г).

Збільшення щільності посадки курей в дослідних групах мало позитивний ефект на їх

продуктивність. Так, в першій дослідній групі продуктивність за період досліду становила 1290 шт. яєць, тобто на 171 шт. більше, ніж в контрольній (1119 шт.). В другій дослідній групі продуктивність становила 1428 шт., що на 138 шт. більше першої дослідної та на 309 шт. – контрольної групи.

Проаналізувавши кількісні та якісні показники яєчної продуктивності обох дослідних груп, нами було встановлено, що

Левченко І. С., Любенко О. І.

збільшення щільності посадки призвело до збільшення маси яйця (61,0 г і 62,7 г відповідно). Найбільша товщина шкаралупи та маса яєць була в другій дослідній групі, що пов'язано з більшим надходженням кальцію до організму птиці.

Клінічне дослідження курей обох дослідних груп показало суттєве зниження випадків істерії та агресивної поведінки курей. На початковому етапі досліджень у чотирьох курей першої дослідної групи відмічалася збуджена поведінка, яка проявлялася в розмахуванні крилами, гучною вокалізацією та клюванні інших особин групи. Через 22 дні профілактичних заходів прояв агресивної поведінки у курей першої дослідної групи знизився. Це пояснюється тим, що в групах остаточно встановилася ієрархічна структура, в якій кожна особина зайняла відповідне місце.

У другій дослідній групі в перші 3 дні проявлялася стереотипна поведінка до агресивного розкльовування та незначні провокації істерії. Щоденна даванка ракушняку задовольняла потребу курей в рефлексі клювання. Птиця довше знаходилася біля годівниць, поїдаючи корм. Мілкі, перламутрові частинки ракушняку приваблювали курей, таким чином створюючи ефект додаткової «зайнятості». Відтак у курей другої дослідної групи залишалось все менше часу на

з'ясування стосунків, прояву агресії, істерії та визначення ієрархічного положення в групі.

Птиця обох дослідних груп була рухлива, активно споживала корм і воду. Оперення стало гладким, чистим, а у курей другої дослідної групи набуло блискучого відтінку. В кінці експерименту кури дослідних груп мали задовільний зовнішній вигляд і поведінку. Проведений клінічний огляд показав, що у деяких курей другої дослідної групи на ділянках тулуба та шиї відновилося втрачене пір'я (з'явився блискучий пух), зникла агресія в групі.

Слід відзначити, що рефлекс розкльовування у птиці проявляється протягом всього життя, а рівень агресії в значній мірі залежить від умов утримання. Частота конфліктних ситуацій позитивно корелює з чисельністю особин у групі, нормалізація фізіологічного стану та поведінки курей-несучок неможлива без вибракування агресивних особин і використання вітамінних препаратів, біологічно активних речовин, стимуляторів обмінних процесів.

Висновки і перспективи. У результаті проведених досліджень встановлено, що збільшення значення щільності посадки не лише позитивно впливає на продуктивність, а і є ефективним методом профілактики розкльовування та канібалізму курей-несучок промислового стада. Так, зменшення кількості курей в клітці з 8

Левченко І. С., Любенко О. І.

до 6 голів в групі позитивно вплинуло на їх поведінку та продуктивність, в результаті чого було отримано 1290 шт. яєць, масою 61,0 г, що на 171 шт. (15,2 %) більше порівняно з контрольною групою.

Проте, більш високі показники були отримані від курей-несучок другої дослідної групи, яким, крім зміни щільності посадки, додатково додавали до раціону 5 г\гол. ракушняку. Використання такої схеми упродовж 48-52 тижнів продуктивного періоду значно зменшило прояв агресії та збудження

птиці в групі. Продуктивність становила 1428 шт., що на 138 шт. (10,7%) більше першої дослідної та на 309 шт. (27,6 %) – контрольної групи. Такий профілактичний захід сприяв нормалізації загального стану курей і підвищенню збереженості птиці.

У подальшому вважаємо доцільним дослідження впливу зміни щільності посадки та застосування кормових добавок на поведінку, продуктивність, фізіологічний стан і загальну резистентність курей-несучок промислового-стада.

Список використаних джерел

1. Annie Potts. Chicken. London: Reaktion Books, 2012. p. 52.

2. Bessei W. Feather pecking and cannibalism in poultry. *Proc. World's Poultry Congr.* New Delhi. India, 1996. №1. P. 813-819.

3. Dennis R.L., Fahey A.G., Cheng H.W. Infrared beak treatment method compared with conventional hot-blade trimming in laying hens. *Poultry Science*, 2008. Vol. 88. P. 38-43.

4. Dudde A. et al. More Than Eggs – Relationship Between Productivity and Learning in Laying Hens. *Front Psychol*, 2018. V.9. P.2000. <https://doi.org/110.3389/fpsyg.2018.02000>

5. Hewlett S, R. Nordquist. Effects of Maternal Care During Rearing in White Leghorn and Brown Nick Layer Hens on Cognition. *Sociality and Fear. Animals* (Basel), 2019. 9(7). P. 454. <https://doi.org/10.3390/ani9070454>.

6. Kang H. & Park S. Effects of stock density on the laying performance, blood parameter, corticosterone, litter quality, gas emission and bone mineral density of laying hens in floor pens. *Poultry Science*, 2016. V. 95. P. 264. <https://doi.org/10.3382/ps/pew264>

7. Lori Marino. Thinking chickens: a review of cognition, emotion, and behavior in

the domestic chicken. *Animal Cognition*, 2017. pp. 1-21.

8. Phillip J. Clauer. Cannibalism: Prevention and Treatment. *Virginia Cooperative Extension programs: Virginia Polytechnic Institute and State University*, 2009. P. 1-3

9. Бебин М. Л. Поведение яичных кур промышленного стада. Кормовое поведение. *Передовой научн.-произв. опыт в птицеводстве: вестник Всесоюз. науч.-ислед. и технол. института птицеводства*, 1990. В. 3. С. 19-23.

10. Ковацкий Н., Дульгеров П. Каннибализм птицы и меры профилактики. *Птицеводство*, 2011. №8. С. 23-26.

11. Любенко, О. І., Левченко, І. С. Дослідження впливу щільності посадки та фронту годівлі на поведінку курей промислового стада. *Таврійський науковий вісник: Науковий журнал*, 2020. Вип. 111. С. 199-204. <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2020.111.27>

12. Мельник А.Ю. Корекція метаболічного профілю курей несучок за розкльову. *Наук. вісник Львів. нац. ун-ту вет. медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького*, 2014. № 13 (108). С. 148–155.

13. Мельник В.О., Рябініна О.В. Причини канібалізму у птиці та способи його профілактики. *Сучасне птахівництво*.

Левченко І. С., Любенко О. І.

Науково-виробничий журнал, 2018. №11–12(192–193). С. 7-12.

14. Свеженцов А. И. Нетрадиционные кормовые добавки для животных и птицы: моногр. Днепропетровск: АРТ-ПРЕСС, 2004. 296 с.

15. Сидоренко Л. И., Щербатов В.И. Биология кур: учебное пособие. Краснодар: КубГАУ, 2016. 244 с.

16. Фисинин В. И., Егоров И. А., Околелова Т. М. Кормление сельскохозяйственной птицы. Сергиев Посад, 2003. 375 с.

Reference

1. Annie, P. Chicken. (2012). London, Reaktion Books, 52.

2. Bessei, W. (1996) Feather pecking and cannibalism in poultry. Proc. World's Poultry Congr. New Delhi, India, 1, 813-819.

3. Dennis, R.L., Fahey, A.G., Cheng, H.W. (2008). Infrared beak treatment method compared with conventional hot-blade trimming in laying hens. Poultry Science, 88, 38-43.

4. Dudde, A. et al.(2018). More Than Eggs – Relationship Between Productivity and Learning in Laying Hens. Front Psychol, 9, 201-205. doi.org/110.3389/fpsyg.2018.02000/

5. Hewlett, S., Nordquist, R. (2019). Effects of Maternal Care During Rearing in White Leghorn and Brown Nick Layer Hens on Cognition. Sociality and Fear. Animals (Basel), 9(7),454-461. doi.org/10.3390/ani9070454.

6. Kang, H. & Park, S. (2016) Effects of stock density on the laying performance, blood parameter, corticosterone, litter quality, gas emission and bone mineral density of laying hens in floor pens. Poultry Science, 95, 264. doi.org/10.3382/ps/pew264.

7. Lori, Marino. (2017). Thinking chickens: a review of cognition, emotion, and behavior in the domestic chicken. Animal Cognition, 1-21.

8. Phillip, J. Clauer. (2009) Cannibalism: Prevention and Treatment. Virginia

Cooperative Extension programs: Virginia Polytechnic Institute and State University, 1-3.

9. Bebyn, M. L. (1990). Povedenye yachnykh kur promyshlennoho stada. Kormovoe povedenye [The behavior of egg chickens in an industrial herd. Feed behavior]. Peredovoi nauchn.-proyzzv. opyt v ptytsevodstve: vesnyk Vsesoiuz. nauch.-ysled. y tekhnol. ynstytuta ptytsevodstva, 3, 19-23.

10. Kovatskyi, N., Dulherov, P. (2011). Kannybalyzm ptytsy y mery profylaktyky. [Bird cannibalism and preventive measures]. Ptytsevodstvo, 8, 23-26.

11. Liubenko, O. I., Levchenko, I. S. (2020). Doslidzhennia vplyvu shchilnosti posadky ta frontu hodivli na povedinku kurei promyslovoho stada. [The research on the impact of density and feeding scale on the behavior of chickens in a flock]. Tavriiskyi naukovi visnyk: Naukovi zhurnal, 111, 199-204. <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2020.111.27>

12. Melnyk A.Yu. (2014). Korektsiia metabolichnoho profilu kurei nesuchok za rozklovu.[Correction of the metabolic profile of laying hens].Nauk. visnyk Lviv. nats. un-tu vet. medytsyny ta biotekhnolohii im. S.Z. Hzhyskoho, 13 (108), 148–155.

13 Melnyk V.O., Riabinina O.V. (2018). Prychyny kanibalizmu u ptytsi ta sposoby yoho profilaktyky. [Causes of cannibalism in birds and ways of its development]. Suchasne ptakhivnytstvo. Naukovo-vyrobnychiy zhurnal, 11–12(192–193), 7-12.

14. Svezhentsov A. I. (2004). Netraditsionnyye kormovyie dobavki dlya zhivotnykh i ptytsy: monografiya. Dnepropetrovsk: ART-PRESS, 296 .

15. Sidorenko L. I., Shcherbatov V.I. (2016). Biologiya kur: uchebnoye posobiye. Krasnodar, KubGAU, 244.

16. Fisinin V. I., Yegorov I. A., Okolelova T. M (2003). Kormleniye sel'skokhozyaystvennoy ptytsy. Sergiyev Posad, 375.

КАННИБАЛИЗМ ПТИЦ И ЕГО ПРОФИЛАКТИКА

И. С. Левченко, О. И. Любенко

Аннотация. В статье анализируются основные причины и методы профилактики птичьего каннибализма. Каннибализм наносит значительный

Левченко І. С., Любенко О. І.

економический ущерб птицеводческим предприятиям, поскольку проявляется независимо от количества, породы птицы и условий содержания. Сверхнормативная плотность посадки, изменение иерархической структуры в группе, посадка новых особей, отклонения от норм микроклимата, интенсивности освещения являются причинами возникновения каннибализма у птицы. Производители уделяют большое внимание нетрадиционным кормовым добавкам природного происхождения. Результаты научных исследований показали, что изменение плотности посадки и включения в рацион птиц опытных групп по 5 г/гол. ракушечника повышает продуктивность и оказывает положительное влияние на качество яиц. Во второй опытной группе производительность составила 1428 яиц, что на 138 яиц больше I опытной, и на 309 шт. - контрольной группы. Клинический осмотр в конце исследований показал, что у некоторых кур-несушек второй опытной группы улучшился внешний вид, отросло утерянное перо и появился блестящий пух. Установлено, что ракушечник в рационе удовлетворяет потребность кур в рефлексе клевания, что создает эффект дополнительной «занятости». Эта профилактическая мера помогает нормализовать общее состояние кур-несушек, уменьшить агрессию, истерию, каннибализм и повысить безопасность птиц.

Ключевые слова: птицеводство, каннибализм, агрессивное поведение, плотность посадки, кормление

CANNIBALISM IN POULTRY AND METHODS TO PREVENT IT

I. S. Levchenko, O. I. Liubenko

Abstract. The paper analyzes the main causes of cannibalism and methods to prevent it in poultry. Cannibalism leads to considerable economic losses of poultry enterprises, since its manifestations do not depend on poultry number, species and conditions of housing. Excessive stocking density, changes in hierarchal group structure, adding new individuals, deviation from normative indexes of micro-climate and light intensity are initial causes of cannibalism. At first poultry feel discomfort, evolving into concern, aggression and hysteria and later – into pecking and feather-plucking. Producers pay much attention to unconventional feed supplements of natural origin. The research results show that changes in stocking density and adding 5 g/head of shells to mixed fodder of the poultry of the research groups made it possible to increase productivity and have a positive impact on egg quality. The productivity of the second group was 1428 pieces that was by 138 pieces higher than that of the first research group and by 309 pieces – than that of the test group. Clinical observation at the end of the research showed that the appearance of some chickens of the second research group improved, the lost feather was renewed and shining down appeared. The research establishes that availability of shells in feeds meets poultry demand for a pecking reflex and has an effect of additional “business”. Such a preventing measure contributes to balancing general poultry conditions, reducing aggression, hysteria, cannibalism and maintaining poultry stocks.

Key words: poultry industry, cannibalism, aggressive behavior, stocking density, feeding